

Г.П. ЛУКАШ
(Донецьк)

**ВІДКОНОТОНІМНІ ТА КВАЗІВІДКОНОТОНІМНІ
УТВОРЕННЯ АНТРОПОНІМІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ**

УДК 81' 373.2: 81' 371

Лукаш Г.П. Відконотонімі та квазівідконотонімі утворення антропонімічного походження; 12 стор.; кількість біографічних джерел – 3; мова українська.

Анотація. Стаття присвячена етимологічному та семантичному аналізу групи слів, що виникли на основі семантичної деривації конотонімів як власних назв вторинної номінації.

Ключові слова: конотонім, відконотонімі та квазівідконотонімі утворення.

Resume. The article is devoted to etymologic and semantic interpretation of group of words, emerged on the basis of semantic formation of connotonym as facts of the second nomination.

Key words: connotonym, connotonymic and quasiconnotonymic formation.

У лексичі багатьох мов для іронічного називання осіб, на позначення побутових предметів, явищ рослинного та тваринного світу існує група слів, що нагадують власні назви. Такі слова можуть безпосередньо походити від власних назв, але можуть мати лише зовнішній збіг із ними за формою. В одному випадку варто говорити про відконотонімне походження таких лексем, в іншому – квазівідконотонімне. Критерієм визначення статусу твірної основи будемо вважати наявність у ролі базового компонента для семантичної деривації конотоніма як власної назви, вжитої у переносному значенні і закріпленої мовною практикою у вигляді метафори (меншою мірою – метонімією). На появу таких слів звертали увагу Є. Бартмінський, О.Л. Березович, Є.А. Березовська, С.М. Толстая, І.Б. Качинська, С. Небжеговська-Бартмінська, Є.С. Отін, Т.В. Леонтьєва, Ю.А. Кривошапова, І.В. Родіонова [1, 2, 3]. Розподіляючи зазначені утворення за тематичними групами, виділимо серед них два макросектори: “Людина” і “Природа”. У групі “Людина” маємо підгрупи “Характер людини”, “Предмети, що оточують людину” і “Діяльність людини та її результати”. У другій групі логічними будуть підгрупи – “Рослинний світ”, “Триби” та “Тваринний світ”, “Риби”.

Як правило, конотативність власних назв найяскравіше виявляється саме тоді, коли “переживає деонімізацію, набуваючи тим самим сигніфікат; коли слово-носії конотації і слово-верифікатор опиняються на різних полюсах опозиції *одиночності, унікальності/включеності до класу* і межа між ними якнайрізкіше виявляється мовною свідомістю...” [1, с. 10]. Якщо взяти до уваги, що “у корпусі власних назв можна виділити ядро, яке найбільшою мірою втілює пропріальність (зазвичай такими вважаються особові імена) й периферію, в якій властивості пропріальності послаблені (пор. хрононіми, деякі види топонімів та мікротопонімів, номенклатурні «сортові» номінації і т.ін.)” (В.Н. Топоров), стає очевидним, що відконотонімна деривація спирається насамперед на клас антропонімів. Підкреслимо, що такий аспект засвідчує традиційну світоглядну позицію антропоцентричності світу. Сектор “Людина” і підклас “Характер людини” становить собою найяскравішу групу лексем із зазначених утворень.

Народна свідомість – своєрідна знакова система, особливий тип естетичної комунікації, що виявляється у контексті кодового поля різних критеріїв оцінки людини. Дослідники вважають, що призмою, через яку відбувалась оцінка норм, було ставлення до праці. Усе, що заважало людині повноцінно виконувати колективну роботу, ставало особливо наочним. Причому, усі позитивні якості вважались нормою і не вимагали особливих мовних засобів для вираження, а відхилення від норми обов’язково

відбивались у мові емоційно-експресивними засобами. Таке переважання “ненорми” над “нормою” спричинило у багатьох випадках відсутність антонімічних протиставлень груп відконотонімів з позитивною та негативною оцінкою морально-етичних якостей людини. Вагомою була естетична характеристика – характеристика зовнішнього вигляду людини (красивий/некрасивий, охайний/неохайний), образним було уявлення дурня, яке варіює у часі і просторі; ціннісні орієнтації, спрямовані на виявлення духовного світу людини; ставлення до неї у соціумі. Так, для позначення простакуватої, недоумкуватої людини існує досить довгий ряд традиційних особових імен: в українській мові імена *Гриня* (*Гриць*, *Гришик*, *Гришка*), *Гаврило* у народі символізують вайлувату, неповоротку, невправну, простакувату, не зовсім розумну людину. *Галя* – ‘простакувата дівчина’; частіше так називають дівчат, які всіляко намагаються сподобатись особам протилежної статі, *Дунька* – ‘дурепа’, ‘дівчина для задоволення сексуальних потреб’, *Дуся* – ‘простувата дівчина’, ‘провінціалка’. *Ванька*, *Ванічка* – ‘дурень’. *Солоха* – ‘неуважна, недоумкувата дівчина (жінка)’; ‘язиката та дурнувата жінка’; неохайна господарка’. *Хома* – ‘недоумкуватий, простакуватий чоловік’. *Харитон* – ‘неповороткий й простакуватий чоловік, хлопець’. *Химка* – ‘недоумкувата жінка’, персонаж багатьох приказок. Вислів *Химині кури* означає ‘нісенітниця’. *Хівря* – ‘дурнувата жінка’. *Хвеська* (*Феська*, *язиката Хвеська*). Вираз утворився на основі народної казки. Називає дурну та балакучу жінку, рідше – балакучу людину взагалі. *Ганка* – (від *Агафія*) – ‘ледача жінка, неохайна, неповоротка’. Можливі й інші характеристики: *Ізя*, *Мойша*, *Абрам* – ‘єврей’, *Альбіна* – ‘жінка, яка торгує самогонкою’; *Лолітка* – ‘легковажна дівчинка, підліток, німфетка’, *Мальвіна* – ‘гарна дівчина’. У російській мові традиційно використовуються на позначення недоумків, телепнів імена: *Агафон*, *Акулина*, *Аноха*, *Ахремей*, *Гаврик*, *Окулька*, *Ерёма*, *Дунька* [1, с. 95-98]; *Хвеня* – ‘глупый, бестолковый человек’; *Филон* – ‘лентяй, бездельник’ та ін. Є.С. Отін пояснює причину повної деонімізації останнього імені тим, що воно було рідкісним, невживаним. Такий самий шлях семантичного перетворення очікував імена (рос.) *Олух* (<*Елуферий*), *Фетюк* (<*Феотих*), *Иуда* та деякі інші. Яскравими відконотонімами на базі зазначеного оніма стали дієслова *филонить*, *нафилониться*, *филоницьк*. Конотативним антропонімом *Филон* або його смисловим продовженням – відконотонімним апелятивом *филон* ‘ледар, симулянт’ могло бути мотивовано іменування настилу для снання під стелею у селянській хаті: це місце, де сплять, відпочивають, а не працюють, отож – байдикують мимоволі чи через необхідність. Враховуючи наведені позиції, Є.С. Отін вважає, що лексема *филон* спочатку в російській мові була власною

назвою, а жаргонізм *филон* – наслідок її смислової еволюції, в якій поєднувальною ланкою став емоційно забарвлений конотативний онім [2, 275]. У польській мові з подібним значенням побутують імена: *Abdul, Adela, Jarema, Masza, Mateusz*. Із значенням ‘повія’ у жаргонній мові вживаються імена: *Szura, Lena, Lolita, Lora, Nana, Anastazia*. Співзначення ‘поліціант’ тут набули імена *Adam, Jacek*, (у множині *jacki*), *Michaś, Oleś, Władek (Włodek, Władzio)*. З часом ряд традиційних імен із співзначенням ‘дурень’ поповнюють інші імена, напр., (рос.) *Митёк, Тимофей, Васёк, Кеша, Лёха*, (укр.) *Альоша, Додік*. Імена можуть набувати додаткового кваліфікатора, що характеризує ознаку “пришелепкуватості”: *Альоша приморожений, Альоша прицюцькуватий, Вася пітерський, Вася приморожений, Вася сватівський, галімії Вася*; (рос.) *Алёша бесконвойный, бесплодённая Арина, Ваня алюминиевый, Дунька с мыльного завода, Маша (Саша) с Уралмаша*. Багатим є також ряд конотонімів на позначення вайлуватих, незграбних людей, неотес, тюхтіїв: *Герико, Солоній, Данило, Афоня, Марфа, Ксюша*. Як зазначалось, антропоніми практично не стали вторинними іменуваннями розумної людини. Серед конотонімів відантропонімного походження з позитивним забарвленням згадаймо лексему *макар* із значенням ‘голова, розум’, поява якого могла бути спричинена атракцією до лексеми “макітра”, якою теж називали голову за подібністю форми (пор. назву зачіски скіфів, слов’ян “під макітерку”). Так само в російській мові дослідники пояснюють квазівідконотатичне походження діал. *максим, максимка, максимко* – ‘голова’ – від лексем *макушка, маковка*. Але конотонімом є ім’я *Микула* – ‘хитра людина’, звідси – відконотоніми *микулити, микуляти очима* – ‘хитрувати’ (в російській мові з таким значенням, крім наведеного імені, засвідчено конотоніми *Елисей, Мирошка*). Отже, численні приклади відантропонімних конотонімів засвідчують функціонування в сучасних мовах яскравих фактів вторинної номінації відконотонімного та квазівідконотонімного походження. Виявити походження, можливо, допоможе основна властивість конотацій – компаративність. Полягає вона в тому, що “конотація стає об’єднувальною ланкою між двома мовними явищами: у семантиці одного з них вона виявлена імпліцитно, а в семантиці іншого стає експліцитною” [1, с. 10]. Якщо серед верифікаторів наявна власна назва, значить, вона, як правило, стала твірною основою для семантичної деривації.

У жаргоні й діалектному мовленні добре відомий спосіб іменування неістот за допомогою власних назв (частина яких на момент номінації могла мати конотації), наприклад, в російській мові: “*стёпа, степан* – топор, *сидор* – мешок, *фомка* – небольшой лом для взлома заповор, *фуфан* – телогрейка,

иваны – массивные тумбы сетевыборочной машины на рыболовных траулерах, *ванёк* – мусорный ящик, *фаныч* – бак, бутылка спиртного, *фока* – чугунный утюг, *мартын* – большой молот” [2, с. 275], *авдешка* – ‘старый лапоть, используемый для мытья стен, полов’ [1, с. 88-92]. В українській мові: *срмак* – ‘заплічний мішок’, *сидір* – ‘мішок з речами і продуктами, торба’, *михайлик* – ‘маленький дерев’яний ківш для пиття горілки’, *гаврилка* – ‘краватка’, *тáрác* – ‘стіг сіна’, ‘хмиз’. Наведені приклади, очевидно, становлять квазівідконотонімні утворення. Так, *срмак* може походити або від діал. *срем*, *срма* – ‘ярмо’ або за іншою версією – від дієслова *срувати*, *срмувати* – ‘прошивати’, ‘стьобати’. *Михайлик* – за даними «Етимологічного словника української мови» – результат видозміни форми *махайлик* (пор. *махайлик* – чарка), зближеної з особовим ім’ям *Михайло* [ЕСУМ, 3, 468]. *Тáрác* – пох. від *тарбцати* – “мостити”, через польську і чеську мову запозичено з німецької [ЕСУМ, 5, с. 521]. У польській мові експресивними назвами неістот є, наприклад, *jadviga//jadzia//jadzka* – ‘шибениця’; *lolita* – ‘поліцейська палка’; *jakub* – ‘пічка’. Можливо, ці назви є відконотонімними. Від конотонімних особових імен, на нашу думку, походять і назви іграшок *мотрійка* (рос. *матрёшка*) та *іванець-киванець*, *іван-покиван* (рос. *ванька-встанька*, *ивашка*). Імена ще двох іграшок увійшли у світову історію. Так, назва шарманки, невеликого механічного органа *катеринка* походить від німецької назви ляльки „прекрасна Катерина”, яка виконувала головну роль у популярній виставі лялькового театру, супроводжуваній грою на шарманці (ЕСУМ, 2, с. 404). Назва напряму у моді *Готична Лоліта* походить від імені французької ляльки. Спосіб семантичної деривації – метонімія (синекдоха).

Припускаємо, що назва *мотрійка* (*матрёшка*) спирається на конотативне ім’я *Мотря* (*Матрёна*), яким в усному мовленні іменують повних, огрядних тіточок. Саме ж ім’я нагадує про роль жінки-матері, родової богині. Ім’я *Іван* для називання іграшки спирається на значення відповідного конотоніма ‘проста людина, чоловік’. Вочевидь, внаслідок поширення цієї конотеми, а також через свою широку вживаність зазначене ім’я набуло сему ‘злодій’: Звідси – поява дієслова *заіванити* – вкрати, привласнити, сполучення *іванова хата* – в’язниця. Цікаво, що в російській мові таке утворення не виникло, а польська мова його фіксує: *iwanić//podiwanić//zaiwanić*. На цьому ж значенні – ‘проста людина, звичайний робітник’ ґрунтується і назва візників *ванькі*. На основі конотонімного значення ‘простий, нешляхетний, невишуканий’ виникає відконотонім зоонімного походження *бобік* – ‘автомобіль моделі УАЗ, який використовувався в радянські часи для службових потреб органами внутрішніх справ та районною адміністрацією’. Можливо, за цією ж схемою (сигніфікативна конотація ‘простий,

невишуканий’) на основі згадуваного конотоніма з’явився й відконотонім *ганка* – ‘мотоцикл з коляскою’. Підгрупа лексем на позначення результатів людської діяльності за своїм походженням є, на нашу думку, відконотонімами слабого ступеня конотативного спектру, оскільки утворені засобом метонімізації – ймовірно, перенесенням імені автора якогось виробу чи предмета на сам виріб. У наших прикладах таке трапилось із орнаментом, мотивами візерунків: *настунька, галинка (галінка), галочка, парасочка, катеринка, наталка*. Так само пояснюємо й появу назви швидкого танцю *катеринка*. Великі зелені яблука у нас зуть *семиринками*, за прізвиськом відомого українського вченого, Л.П. Смиренка. Подібна синекдоха лежить в основі вторинної номінації українських грошових знаків: *грушевський, леся українка, володимир, франко, мазеп (мазепка), батько Хмель, тарасики*. А прізвисько М.С. Демченко – ланкової колгоспу “Комінтерн” Київської області, лягло в основу розмовної назви самогону *марія демченко*.

Конотативний спектр описуваної групи відконотонімих утворень можна представити як радіальну структуру, конотоніми семи якої виступають у цілому віялі кореферентних співзначень, багатстві динаміки конотативних сем і функціонують у різних мовах, виявляючи свою подібність. Наприклад: ряд синонімів *Ганка, Хівря, Хвеська, Клава, Мотря, Солоха, Химка, Дуня, Дуська, Хвиська*; в російській мові *Акулина (Акуля, Окулина, Акулька), Варюха, Дунька, Фёкла, Фефёла, Фрося, Февронья, Маланья, Манька, Мотька* пов’язані з одним референтом – ‘дурепи’. А на основі жіночого імені, твірного від *Феодосья*, в російській мові утворились омонімічні апелювати *фенечка, фенька, феня* із низкою співзначень (‘малоприваблива, невеликого розуму жінка, яка не має смаку’; ‘невибаглива дрібничка, вручну виготовлена прикраса’; ‘жмут волосся, стягнутий на потилиці’; ‘стиль поведінки, несмак’; ‘прикол, те, що привертає увагу’; ‘кумедна вигадка’; ‘розмінна монета’).

Друга виділена нами група “Природа” має вже не радіальну будову, а більше уявляється у вигляді канви, сітки, мережі. Певною мірою саме так виглядає лінгвістичне моделювання динаміки картини світу в історичному і психологічному часі. Українська мова успадковує бінарну опозицію індоєвропейців, що всередині “світу живого” виділяють підкласи тваринного і рослинного світу і зберігає світоглядну традицію культур індоєвропейського джерела надавати божественних, вищих характеристик діянню людини, що перемагає зло. Світ «живого», тобто боги, люди, тварини, об’єднується загальним терміном, що включає також і рослинний світ. З давніх часів цей клас характеризується семантико-конотативною ознакою (*живий*), тому стає наочнішою світоглядна символіка метафоричного, персоніфікованого

бачення світу. Розглянемо, яким чином ці позиції трансформуються на рівні народних іменувань рослин і тварин.

Якщо живий, пульсуючий, відтворюваний у всьому, що «проізрастає», світ сприймався прасвідомістю як єдине просторове ціле, одухотворене і вічне, то й уявлявся він у вигляді антропоморфних дійових осіб, названих особовими іменами: *васильки, іван-чай, іванок* (айстра степова), *іванок-провірник, іванова голова* (головатень), *іванів цвіт, іванове зілля, іванкове зілля, іванець, іван-трава, іван-зілля* (звіробій), *Іван* (підмаренник), *іван-марія* (фіалка триколірна), *іван-і-марія, іван-і-мар'я* (картопля), *іван-таганна* (льонок звичайний), *іванчик, івасик, івасикові головки, Іванок, Іван Купала* (підмаренник), *іванок-провірник, Іванова голова, Іванів цвіт, іванове зілля; катеринка* (полин); *Матері Марії сережки; Марина, маринка, марися, марія* (фіалка), *Марточки, Мар'ян, Мар'янка; михайлики; Миколки* (*миколайка, миколайки, миколайці, миколайчик(-и), николаєць, николай, миколайки, миколайчики*), *петрів батіг, Тарас* (підсніжник), *тимотейка* (*тимофіївка*), *тимофейка, тимофеївка, тимофіївка, юзефки* (гісоп лікарс.), *юрики*. У польській мові: *Św. Jana pas (pasek), św. Jana, Św. Jana ziele (ziele św. Jana), Świętojańskie ziele, Św. Jana chleb, świętojańska babka, batogi św. Jana, jagody czarne św. Jana, Św. Jana szarańcza; Św. Piotra tysina, ziele św. Piotra, Św. Piotra korzenie, bicz (batożki) Św. Piotra, Piotrowe batogi, Świętopietrzyk* [1, с. 255]. В основі подібних назв лежать народні вірування в божественну силу лікарських рослин, адже усі рослини, у назвах яких є імена святих, мають надзвичайні цілющі властивості, повертають здоров'я, сили, відводять хворобу, відвертають дію злих духів. Більшість відантропонічних назв рослин пов'язані з іменами святих, дні на честь яких охоплюють час, зручний для збирання трав, час, коли виявляється найпотужніша сила трави, – між днем св. Іоанна Хрестителя і днем Успіння Богородиці, особливо напередодні дня св. Іоанна, св. Петра і Павла.

Досліджуючи відантропонічні назви грибів у російській мові, І.В. Родіонова дійшла висновку, що вони експлікують співвіднесеність образу жінки з такими явищами й характеристиками, як незначна цінність, низькоякісність, властивість рости купчасто: *оринка, матр'єна, тая, дунька, дар'я*. На її думку, такі назви пов'язані з реконструкцією концепту жінки в народній свідомості. На підтвердження вона наводить назви дрібної нецінної риби: *іринка, параха, марфуха, катеринка, кат'я-риба* [1, с. 260]. Додамо подібні приклади-назви риб (рос.): *нюрка, агашка, авдотка, аніска, аннушка, аринка, аришка* [1, с. 177]. Назви такого типу засвідчені не лише в російській мові. В.В. Усачева подає іменування дрібних, часто неїстивних, риб з інших слов'янських мов: блр. *аўдотка* 'плотва', 'дрібна рибка', польсь.

baśka ‘вид риби’, *duńka* ‘плотва’, *paraszka* ‘плотва’, ‘горчак’. Варта на увагу позиція В.В. Усачової та Є.А. Березовської, які вважають сумнівним пов’язувати такі назви з антропонімами. На їх думку, формальна подібність особових імен й іменувань риб (вважаємо, і наведених назв грибів) обумовлена народною етимологією, експресивністю, адаптацією запозичень на слов’янському ґрунті та іншими мовними процесами. Так, лексема *нюрка* може бути пов’язана із хантійськими або мансійськими запозиченнями із значенням ‘зародок’. ‘малятко’; *аринка*, *аришка* – запозиченнями з комі ‘маленька рибка’; *паранка*, *параша*, *паранька*, *паранья*, *парася* (польс. *paraszka* – плотва, горчак) не виключає зв’язок з фін. *paarjaninen* ‘товста маленька людина’; *васюха* – ‘дрібна риба’ може походити від фін. *vasikka*, *vaska* ‘теля, лосеня’, що нагадує семантику назви невеличких рибок різних видів – ‘бичок’ [1, с. 178]. Отже, найчастіше подібні до антропонімів назви у світі рослин і риб є квазівідантропонімами, у нашому випадку – квазівідконотонімами, оскільки не пов’язані з процесом семантичного розширення особового імені. Квазівідконотонімами є також народні назви комах, що підтверджує зазначене. Так, у російській мові: *алёнка* (*алёночка*, *алёна*, *аленушка*, *олёнка*) – майський жук; божя корівка; майська плодожерка; *Антипка*, *Катерина*, *катеринка* – майський жук; *Егорик*, *Глебо* – метелик, а божя корівка представлена численними іменами: *Вася* (*васька*), *Иванчик*, *Ванька*, *ванюша*, *ванька-встанька*, *ванька-рутютю*, *ивашка*, *Ванечка*, *Петрушка*, у польській *Katarinьka*, *Magdalenka*, в українській *оленка*. Наведені народні назви виникли, найімовірніше, внаслідок подібності до світу людей. “Антропонімічну модель номінації комах можна вважати свого роду логічним продовженням мовної реалізації загальної тенденції до антропоморфізації, характерної для класу комах”, – зазначає Ю.А. Кривошапова [1, с. 88]. Як і у назвах трав’янистих рослин, мотиватором у назвах комах (і деяких риб) виступають назви релігійних свят, апокрифи. Так, численні найменування світлячка (чеськ. *svatofjanská muška*, словац. *svätojánska muška*, луж. *janska muška*, польс. *robaczek (bączek) świętojański*, хорват. *ivanjska iskrica*, блр. гроднен. *свентаянскі*, рос. *ивановский* (*иванський*, *иванов*) *червячок* (*светлячок*), укр. *світлушка* *купайлова*, *купала*, *купалка*, *іванова мушка*, *яновий хробачок*, *святоянчик*, *святоянський хробачок*) засвідчують поширеність імені *Іван*, оскільки “іванівський жук-світлячок користується особливою любов’ю через те, що літав у будинку батьків Іоанна Предтечі і освітлював колиску святого немовляти” (А.Н. Афанасьєв). *Ильичи*, *Ильины комары*, *Ильинка* (майський жук) названі так, бо від Ілліна дня змінювалась поведінка комах та птахів. Пор.: *Иванка* (*Ивановская сельдь*) – біломорський оселедець, що з’являється біля берегів на початку червня; *Ильинская сельдь* – оселедець, якого ловлять у серпні

(після Іллі). *Прокопьевичи, паути Прокопьевичи* (в укр. – *прокопи*) – павуки: після Прокопова дня пропадають павуки та гедзі. *Семёновна* – мошка, яка зникає після Семенова дня (1 вересня за ст. стилем). *Егорьевский пикалек* – вид метелика названо внаслідок того, що на Покрову та на Єгорія заборонено нищити комах.

Досить багато назв виникло внаслідок фонетичної подібності до імен: *макар* – комар, *павлик* – равлик, слимак (ЕСУМ, 4, с. 248). *Павка* (*павел, павко, павлушко*) – павук. *Петро* – деркач. Очевидно, результат перенесення на птаха власного імені *Петро* (ЕСУМ, 4, с. 362). *Петрик* – равлик. Результат перенесення на равлика власного імені *Петрик* за аналогією до іншої назви цього молюска *павлик* від *Павло* (ЕСУМ, 4, с. 362). На нашу думку, у появі фонетичних варіантів власних назв правомірно засвідчити вагому роль тзв. “ономастичної харизми” – “авторитету імені, його впливу на носія, його програмувальних властивостей. Ця давня константа духовного життя була однаковою мірою істотною як для міфологічного, так і для релігійного типів свідомості” [4, с. 22-23].

І зрештою, існує ще одна мотивація походження назв, подібних до особових імен, – закон табування. Загальновідомим є те, що внаслідок культової значимості первісна назва ведмедя зазнає табу в різних індоевропейських культурах. Тому логічним є поява особового імені *Михайло, Михайлик* (рос. *мишка*) для позначення ведмедя. Табуйованими можна вважати назви непривабливих комах, поява яких була неприємною: *стасики, эдики* – таргани, *марфушка* (рос.) – воша. Виникнення імені *Антипко* на позначення нечистої сили теж спричинене згаданим законом. У Б. Грінченка *антипком* названо чорта, якому дверима відбито п’ятки, від чого він кульгає.

Таким чином, семантичні зв’язки із конотонімами можна позначити як прямий, непрямий і формальний. У разі прямого зв’язку інформація міститься у конотативному компоненті значення антропонімів (*Хівря, фенька, мотрійка*). За непрямого зв’язку конотативний компонент передає міфологему, яка закріпилась як індивідуальна сема в культурологічному блоці семантичної структури конотоніма (*іванове зілля*). Квазівідконотоніми, функція яких полягає в характеристиці об’єкта, не виступають носіями культурної інформації, але несуть на собі забарвлення сили власної назви – “ономастичної харизми”. Конотативний спектр досліджуваних утворень становить собою різний тип у макросекторі “Людина” і “Природа” – радіальний і мереживний. Така семантична будова пояснює слабкість механізму відконотонімізації в групі “Природа”, що спрацьовував, як правило, внаслідок міфологічного світогляду носіїв мови.

Скорочення

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови. В семи томах. Т. 1-5. – К.: Наукова думка, 1982 – 2006.

Література

1. Ономастика в кругу гуманитарных наук: материалы междунар. науч. конф., Екатеринбург, 20-23 сентября 2005 г. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2005. – 339 с.
2. Отин Е.С. “Все менты – мои кенты...” (Как образуются жаргонные слова и выражения). – М.: ООО “Издательство ЭЛПИС”, 2006. – 384 с.
3. Отин Е.С. Словарь коннотативных собственных имен. – М.: ООО “А Темп”, 2006. – 440 с.
4. Ратникова И.Э. Имя собственное: от культурной семантики к языковой / И.Э. Ратникова. – Минск: БГУ, 2003. – 214 с.